

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні проблеми історичного дослідження

Ступінь вищої освіти PhD доктор філософії
Спеціальність 032 «Історія та археологія»
Освітня програма «Історія України»
Рік навчання 2, семестр 1
Форма навчання денна/заочна
Кількість кредитів ЄКТС 6
Мова викладання українська

Лектор курсу
Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка курсу в eLearn

Стрілець Василь Васильович
striletsv@ukr.net
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4951>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна покликана ознайомити аспірантів з основними концептуально-методологічними підходами та джерельно-історіографічною базою вивчення актуальних проблем історичного дослідження. А також сформулювати уявлення про наукові пошуки, нагромадження та інтерпретацію історичних знань, їх цінність та роль у суспільному житті сучасного світу.

Метою вивчення дисципліни є: сформулювати систему знань про актуальні проблеми історичного дослідження.

Курс «Актуальні проблеми історичного дослідження» виходить з необхідності розв'язання таких завдань:

- навчити аспірантів належним чином обґрунтовувати обрану ними проблематику;
- показати як раціонально обирати підходи та принципи для всебічного та неупередженого вивчення актуального питання;
- познайомити з основними актуальними проблемами вітчизняного та закордонного історичного дослідження;
- розкрити особливості наукових досліджень за напрямками;
- навчити вмінню актуалізації проблематики, обраної для дослідження.

У результаті вивчення дисципліни аспірант повинен:

- знати сучасний стан і тенденції розвитку світової і вітчизняної історичної науки;
- вміти створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях;
- брати участь у наукових дискусіях на міжнародному рівні, відстоювати свою власну позицію на конференціях, семінарах та форумах;
- брати участь у критичному діалозі та зацікавити результатами історичного дослідження;
- проводити критичний аналіз різних інформаційних джерел, конкретних освітніх, наукових та професійних текстів в історичній галузі та суміжних галузях;
- критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи вирішення проблеми, здійснювати критичний аналіз власних матеріалів;
- генерувати власні ідеї та приймати обґрунтовані рішення.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Комплексність та системний підхід до проведення наукових досліджень на рівні доктора філософії.

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних наукових джерел, аналізувати та синтезувати її, виявляти не вирішені раніше завдання (проблеми) або їх частини, формулювати наукові гіпотези.

ЗК 10. Здатність бути критичним та самокритичним. Здатність критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи вирішення проблеми, рецензувати наукові публікації та автореферати, здійснювати критичний аналіз власних матеріалів.

ЗК 12. Комплексність у прийнятті обґрунтованих рішень.

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Комплексність у проведенні наукових досліджень історії України, зокрема, її аграрної історії.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу наукового доробку у напрямі дослідження історії.

СК 3. Комплексність у володінні інформацією щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світової і вітчизняної історичної науки.

СК 4. Комплексність у проведенні критичного аналізу різних інформаційних джерел, авторських методик, конкретних освітніх, наукових та професійних текстів в історичній галузі.

СК 5. Комплексність у виявленні, постановці та вирішенні наукових задач та проблем в галузі історії.

СК 6. Комплексність у формуванні структури дисертаційної роботи та рубрикації її змістовного наповнення.

СК 7. Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

СК 8. Комплексність у публічному представленні та захисті результатів дисертаційного дослідження.

СК 9. Здатність брати участь у критичному діалозі. Здатність брати участь у наукових дискусіях на міжнародному рівні, відстоювати свою власну позицію.

СК 11. Комплексність у набутті та розумінні значного обсягу сучасних науково-теоретичних знань в історичній галузі та суміжних з ним сферах гуманітарних наук.

СК 13. Здатність відрізнати специфіку підходів до розв'язання вирішення проблем у галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

СК 15. Здатність до професійного розвитку та самоорганізації, проектування власної кар'єри та готовності до постійного підвищення професійної кваліфікації.

Програмні результати навчання:

РН 01. Використовувати сучасні теоретичні та методологічні досягнення історичної науки.

РН 02. Виділяти невирішені проблеми та прогалини в історіографічному масиві.

РН 06. Застосовувати сучасні методології, методи та інструменти педагогічної та наукової діяльності за фахом.

РН 09. Детально планувати наукове дослідження для вирішення важливої задачі в галузі історії та/або археології.

РН 11. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

РН 13. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити сформоване та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми історичної науки з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, культурних, етнічних та правових аспектів

PH 14 Сприймати, досліджувати та викладати історію України, зокрема, її аграрну історію, в широкому контексті світового історичного процесу.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ лабораторні, практичні, семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
1 семестр				
Модуль 1. Основні концептуально-методологічні підходи та джерельно-історіографічна база вивчення актуальних проблем історичного дослідження				
Тема 1. Предмет, хронологічні та географічні рамки курсу.	4/4	Визначати специфіку «предмету історичного дослідження», «предмету історичного дослідження історії України», «предмету конкретного історичного дослідження». Розрізнити поняття «історія», «історіографія», «теорія історії». Вміти застосовувати знання про «актуальність дослідження» та «актуальність проблеми дослідження» при обґрунтуванні актуальності дисертаційного дослідження. Вбачати новизну дослідження.	Робота над дисертаційним дослідженням: визначення предмету дослідження, актуальності дослідження, актуальності проблеми дослідження, новизни дослідження.	10
Тема 2. Періодизація історії: проблеми та сучасні підходи.	2/2	Знати суть понять «хронологічні межі дослідження», «хронологічні рамки роботи» Вміти розрізняти відтинки часу епоха (доба), період, етап. Вміти визначати верхню та нижню межі дисертаційного дослідження	Робота над дисертаційним дослідженням: визначити верхню та нижню межі дисертаційного дослідження	10
Тема 3. Термінологічні і методологічні проблеми курсу.	4/4	Знати загально-теоретичні, конкретно-історичні методи досліджень.	Робота над дисертаційним дослідженням:	10

		<p>Розуміти у яких випадках застосовується той чи інший метод</p> <p>Вміти застосовувати той чи інший метод дослідження при написанні дисертації</p>	<p>продумати, які методи дослідження можуть бути використані при написанні дисертації, проілюструвати їх використання.</p>	
<p>Тема 4. Джерела та література, їх класифікація.</p>	2/2	<p>Знати групи історичних джерел та наукової літератури за походженням та характером роботи.</p> <p>Вміти формувати джерельну та історіографічну базу дослідження, робити її опис та аналіз.</p> <p>Використовувати різні групи джерел при написанні дисертації.</p>	<p>Робота над дисертаційним дослідженням: проілюструвати історіографічний опис та використання різних груп джерел при написанні дисертації.</p>	10
<p>Тема 5. Новітні підходи до вивчення історії. Сучасні історичні концепції</p>	4/4	<p>Знати суть поняття синкретичності теоретико-методологічної бази сучасної історичної науки.</p> <p>Вміти характеризувати основні принципи, підходи, методи історичного дослідження.</p> <p>Застосовувати основні підходи, критерії та принципи в процесі власного історичного дослідження</p>	<p>Робота над дисертаційним дослідженням: проілюструвати використання основних підходів, методів, принципів історичного дослідження в роботі над дисертацією.</p>	10
<p>Модуль 2. Історичні студії та актуальні проблеми історичного дослідження в Україні</p>				
<p>Тема 6. Сучасна українська новістика та перспективи наукових пошуків.</p>	2/2	<p>Знати базові концептуальні засади сучасної історичної науки.</p> <p>Орієнтуватись в зміні світобачення в схемі української та всесвітньої історії.</p>	<p>Робота над дисертаційним дослідженням: проілюструвати використання новітніх методологічних підходів у власному історичному дослідженні</p>	10

		Використовувати новітні методологічні підходи в наукових дослідженнях		
Тема 7. Іноземні джерела про історію України.	4/4	Знати корпус закордонних нарративних, писемних джерел, бази даних, літературних джерел як джерельної бази з історії України. Використовувати закордонну джерельну базу у дослідницькій практиці.	Робота над дисертаційним дослідженням: використання іноземних джерел про історію України у дослідницькій роботі.	10
Тема 8. Українські джерела з всесвітньої історії.	4/4	Знати українські історичні архіви як джерельну базу з всесвітньої історії. Використовувати при потребі українські джерела як джерело та історіографію з всесвітньої історії.	Реферативне повідомлення; опрацювання наукової статті; робота з першоджерелом	10
Тема 9. Вітчизняна україністика	2/2	Знати суть понять «україністика», «українознавство», «краєзнавство». Орієнтуватись у вітчизняній джерельній базі українознавчих досліджень та використовувати при потребі у дослідницькій роботі.	Реферативне повідомлення; опрацювання наукової статті; робота з першоджерелом	10
Тема 10. Зарубіжна україністика	2/2	Знати про дослідницькі центри україніки за кордоном. Орієнтуватись в іноземній джерельній базі українознавчих досліджень. Використовувати зарубіжну україністику у науково-дослідницькій роботі.	Реферативне повідомлення; опрацювання наукової статті; робота з першоджерелом	10
Всього за 1 семестр	60			70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферативні повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Рекомендована література

Основна:

- Брайчевський М. Ю. Вступ до історичної науки: Курс лекцій, прочитаних в університеті «Києво-Могилянській академії» / М. Ю. Брайчевський. – К. : Academia, 1995. – 168 с.
- Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
- Вирський Д. Початок сучасності: друга хвиля глобалізації, кінець Старого Порядку та Україна (XV – середина XIX ст.). Вид. 2-е, доп. / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2022. –217 с.
- Вирський Д. Річ Посполита про козаків (1560-і – початок 1650-х рр.) / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2021. – 288 с.
- Відгук українських істориків на статтю В.Путіна "Про історичну єдність росіян та українців" / Інститут історії України НАН України; Громадський просвітницький проект "Лікбез. Історичний фронт". – К., 2021. – 8 с.
- Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Академперіодика, 2021. – 592 с.
- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. Київ : Генеза, 2019. 656 с.
- Історичне джерелознавство: Підручник / Авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М. Г. Палієнко; Гол. ред. С. В. Головка. – К.: Либідь, 2002. – 488 с.
- Калакура Я. С. Історичне джерелознавство / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін. – К., 2002.
- Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. / А. Є. Конверський. В. І. Лубський. Т. Г. Горбаченко та ін.; за ред. А. Є. Конверського. - Київ: Центр навч. літ-ри, 2010. - 352 с
- Палеха Ю., Леміш Н. Основи науково-дослідної роботи: навч. посіб. /Ю.І. Палеха, Н.О. Леміш. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 336 с.

12. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 496 с
13. Плохій С. Українська Кліо: Нариси про історію, істориків та пам'ять. 2-е вид. – Київ: ТОВ "Видавництво "Кліо"", 2022. – 352 с.
14. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 1./Пер. з англ. В. Шовкуна. — К.: Основи, 1995. — 614 с.
15. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 2./Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Таращука. — К.: Основи, 1995. — 406 с.
16. Україна як цивілізаційний суб'єкт історії та сучасності: національна доповідь / Ред. кол.: С. І. Пирожков, В.А. Смолій, Г.В. Боряк, Я.В. Верменич, С. С. Дембіцький, О.М. Майборода, С.В. Стоєцький, Н. В. Хамітов, Л. Д. Якубова, О. В. Ясь. НАН України. Інститут історії України. – К: Ніка-Центр, 2020. – 356 с.
17. From "the Ukraine" to Ukraine: A Contemporary History, 1991–2021 / Edited by M. Rojansky, G. Kasianov, M. Minakov. – Stuttgart: ibidem Verlag, 2021. – 462 p.
18. Luarsabishvili Vladimer. Ideas and Methodologies in Historical Research. New York 2022. – 90 p. // <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003296737/ideas-methodologies-historical-research-vladimer-luarsabishvili>
19. The Burden of the Past: History, Memory, and Identity in Contemporary Ukraine / Edt.: Anna Wylegała, Małgorzata Głowacka-Grajper. – Indiana University Press, 2020. – 320 p.
20. The future of the past: new perspectives on Ukrainian history / Edited by Serhii Plokhyy. – Cambridge, Massachusetts: Harvard Ukrainian Research Institute, 2016. – (Harvard papers in Ukrainian studies).

Допоміжна:

21. 30 років Незалежності України: наукове осмислення. Бібліографія / Упоряд. Д. Г. Стегній; Ред. З. Х. Мусіна; Наук. ред., вступ. ст.: Г. В. Боряк, В. В. Головка. Міністерство культури та інформаційної політики України; Національна історична бібліотека України; Інститут історії України НАН України; Український інститут книги. – К.: Вид. дім «Вініченко», 2021. – 635 с.
22. Бачинська О., Чухліб Т. Козацька Україна після зруйнування Запорозької Січі (1775–1905). – К.: Арій, 2021. – 352 с.
23. Випробовуючи долю, гартуючи волю. Україна й українці в ХХ – на початку ХХІ ст. У 3-х кн. – Кн. 3: ТРИДЦЯТЬ РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ВИКЛИКИ, ВИПРОБУВАННЯ, ВІДПОВІДІ / Авт. кол.: В. Головка, Л. Якубова. НАН України. Інститут історії України. – К.: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2021.
24. Даниленко В. М., Крупина В. О., Кульчицький С. В., Лисенко О. С., Стяжкіна О. В., Якубова Л. Д. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Академперіодика, 2021. – 544 с.
25. Козицький Андрій. Дослідження Голодомору та геноцидні студії. – Львів : Видавництво «Апріорі», 2021. – 244 с.
26. Присяга Війська Запорозького Низового 1762 року. Вид. 2-ге, доп. / Ред. кол.: Г. В. Папакін (гол. ред.), В. В. Рябцев (відп. ред.), В. А. Брехуненко, О. М. Бондар, Д. В. Бурім, С. М. Горобець, О. О. Маврін, Ю. А. Мицик, В. М. Піскун, А. П. Потьомкін, І. Л. Синяк, І. М. Ситий, Я. М. Файзулін, С. І. Шаменков; Упоряд., передм., комен. І. Синяк. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Кам'янець-Подільський: «Друкарня «Рута», Видавець Рябцев В. В., 2022. – 416 с.: іл.
27. Присяга Охотницьких полків 1718 року / Упоряд., передм., комент. Івана Синяка; Ред. кол.: Г. В. Папакін (гол. ред.), В. В. Рябцев (відп. ред.), В. А. Брехуненко, О. М. Бондар, Д. В. Бурім, С. М. Горобець, Л. А. Дубровіна, О. О. Маврін, о. Ю. А. Мицик, В. М. Піскун, А. П. Потьомкін, І. Л. Синяк, І. М. Ситий, Я. М. Файзулін, С. І. Шаменков. – Кам'янець-Подільський: «Друкарня «Рута», Видавець Рябцев В. В., 2023. – 320 с.: іл. – (Джерела до вивчення козацтва. – Ч. 1, т. 4).
28. Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення. Нариси / Відп. ред. В. Смолій; Наук. конс. Г. Боряк; Авт. кол.: Т. Водотика, В. Головка, Ст.

- Кульчицький, Л. Якубова. – К.: ТОВ "Видавництво "Кліо'", 2021. – 560 с.
29. Хроніка української революції 1917-1921 рр. Науково-довідкове видання. – Ч. 1: 1917-1918 рр. / Авт. кол.: В. Верстюк (керівник), Г. Басара-Тилішак, О. Бойко, О. Кудлай, О. Лупандін, Т. Осташко, Р. Тимченко, В. Скальський. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2021. – 532 с.
30. Eighteenth-Century Ukraine: New Perspectives on Social, Cultural, and Intellectual History / Edited by Zenon E. Kohut, Volodymyr Sklokin, Frank E. Sysyn. – McGill-Queen's University Press, 2023. – 672 p.
31. Thomas M. Prymak. Ukraine, the Middle East, and the West. – McGill-Queen's University Press, 2021.

10. Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/uk>
2. Електронна бібліотека НУБіП України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/17325>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nplu.org/>
5. Українська діаспорна електронна бібліотека – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/>